

Рэкламная драма

Можаце смела плюнуць у вочы таму, хто скажа, што першымі сталі карыстацца рэкламай у былых сацыялістычных краінах банкіры, бізнесоўцы ці палітыкі. Я сцвярджаю, што першымі былі кантрабандысты. Ды нават ведаю імя і прозвішча гэтага чалавека. Першым быў беластоцкі беларус Алік Гартанюк.

У той час, калі заходнееўрапейскі тэлеглядач выў ваўком ад засілля рэкламы на яго любімых тэлевізійных каналах, грамадзяне сацыялістычных краін марылі хоць адным вокам убачыць што гэта такое. Рэклама для іх была нечым незразумелым, нязведаным і магічным. Уцяміць абывацелю, які нічога не можа знайсці ў краме, для чаго існуе прыдуманая капіталістамі прапаганда іх прадукцыі, было практычна немажліва. Але кемлівыя беларусы, як толькі пазнаёміліся з гэтай з'явай, адразу зразумелі, што справа перспектыўная.

— Каб пайшлі большыя прыбыткі, — гаворыць мне неяк рананку Алік, прыклаўшы да скроняў кавалкі з лёдам, — трэба даць рэкламу нашаму тавару.

Няшчасны Алік! Ён так моршчыў лоб і сціскаў зубы ад пакутаў пасля ўчарашняй замочкі няўдалай спробы прадаць тавар, што яго пашкадавала нават жонка. Яна

купіла яму піва. Гэта было вельмі дарэчы, бо кожная спроба нешта сказаць выклікала жудасны боль у Алікавай галаве. І было вельмі нечакана. Ягоная жонка ўвесь час перажывала, што яе муж жыве вельмі весела і заўсёды скарыстоўвала нагоду, каб гэтае жыццё трошкі папсаваць.

Я пачакаў пакуль ён дап'е піва і ўлучыўся ў размову:

— Хіба звар'яцеў? Ты яшчэ на ілбе напішы, што кантрабандыст і гандлюеш нелегальным алкаголем ды цыгарэтамі. У нашай справе трэба сядзець ціха і не падымаць непатрэбнага пылу. Ці хочаш, каб кожны паліцыянт цябе ў твар ведаў?

— А то не ведаюць?! — не пагадзіўся Гартанюк. — Нас не толькі паліцыянты, але нават сабакі ўсёй Бела-сточчыны пазнаюць. Ваўкоў баяцца — у лес не хадзіць. Лепш не пляці дурноты, а паслухай, што я надумаў.

І распавёў мне пра свае планы:

— Мы ўвесь час хаваемся ад паліцыі. Таму нашыя кліенты не заўсёды нас знаходзяць. А на беластоцкім рынку ёсць паляк, які робіць фотаздымкі. Трэба яго ўпрасіць, каб сфатаграфаваў наш тавар і павесіў фота ў сябе ў атэлье. Людзі будуць звяртаць увагу, пытацца, а ён ім гаварыць, дзе нас знайсці. Нам застанецца толькі сядзець у ціхім месцы і піва папіваць. Кліенты самі нас знойдуць. А фатографу за гэта ў канцы дня нальем шклянку. ♦

— Не будзе ён з намі звязвацца за шклянку, — запярэчыў я. — А больших выдаткаў мы не пацягнем.

— Не ведаеш ты палякаў, — буркнуў Гартанюк. — Для паляка-гандляра дармовая шклянка, што для камуніста сусветная рэвалюцыя. Менш трапячы, хадзем скарыстаем з мажлівасцей рэкламы.

Ён не памыліўся. Фатограф з радасцю прыняў нашу прапанову. І ўжо назаўтра мы чакалі вынікаў рэкламнай кампаніі, седзячы недалёка ад фотаатэлье і папіваючы халоднае беластоцкае піва. Доўга чакаць не давяло-

ся. Толькі гэта было не тое, чаго мы хацелі. Кліентаў з'явілася адразу ажно пяцёх. Былі яны адзетыя ў паліцэйскія мундзіры і прыехалі на паліцэйскай машыне. Тавар купілі адразу ўвесь. Праўда, забыліся заплаціць. І з намі не цырымоніліся. Закінулі як дровы ў паліцэйскую машыну, завезлі ў пастарунак і выпісалі кару. Дзесьці ў пяць разоў большую, чым каштаваў увесь наш спірт. Ды гэта была не апошняя неспадзяванка. У пастарунку нас яшчэ раз пазнаёмілі з фатографам. Небарака плакаў, выціраючы рукавом смаркачы, і нешта расказваў паліцыянтам пра вялікую колькасць дзяцей і цяжкое жыццё чалавека мастацтва. Яго таксама аштрафавалі за дапамогу ў продажы неакцызнага алкаголю. Добра, што ліцэнзію на фотасправы не забралі. Дапамагла вялікая колькасць галодных дзяцей.

— Ну што, — пытаюся ў Аліка, як нас выпусцілі з пастарунка, — дапамагла нам рэклама?

— Халера яе бяры, — адказвае ў роспачы Гартанюк. — Але ж на памылках вучацца. Будзем працаваць пастарому, як нашыя дзяды і прадзеды. Ды і сапраўды добры тавар, як у нас, рэкламы не патрабуе.

— Шкада толькі, што гэта да цябе позна дайшло, — усміхнуўся я і мы пайшлі па бурлівай беластоцкай вуліцы дахаты, мінаючы рэкламныя шчыты, якія тады ў Беластоку яшчэ толькі-толькі пачыналі ўсталёўваць банкіры і бізнесоўцы.